

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

**СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ
АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО
СУСПІЛЬСТВА**

**МАТЕРІАЛИ VII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ, ВИКЛАДАЧІВ ТА СПІВРОБІТНИКІВ**

(Суми, 18-19 квітня 2019 року)

**Суми
2019**

Світлана Міхно,

к. пед. н, викладач кафедри іноземних мов

Сумського державного університету

ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНО-ТВОРЧОЇ САМОСТІЙНОСТІ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

Сучасні світові інтеграційні процеси зумовлюють потребу в оновленні професійної підготовки майбутніх фахівців, здатних навчатися упродовж життя, постійно вдосконалюючи власну професійну компетентність. Успішність вирішення зазначених завдань значною мірою залежить від сформованості у студентів умінь і навичок самостійно планувати, здійснювати й оцінювати пізнавально-творчу діяльність у професійній сфері.

Формування пізнавально-творчої самостійності студентів, згідно із діяльнісним підходом [2], здійснюється в процесі навчальної діяльності. Навчальну діяльність, спрямовану на опанування професії, називають, професійною підготовкою майбутніх фахівців [1; 3].

В. Тюріна вважає професійну підготовку, особливо організацію навчально-пізнавальної діяльності, необхідною умовою адаптації фахівців до майбутньої професійної діяльності. На її думку «професійна підготовка – це процес і результат діяльності, спрямованої на оволодіння певним запасом професійних знань, умінь та навичок, а також якостей особистості, необхідних для успішного виконання професійної діяльності» [7, с.5].

О. Павлик, досліджуючи діяльність перекладачів, встановила, що «професійно-педагогічна підготовка – це організований систематичний та цілеспрямований процес формування психолого-педагогічних знань, навичок і умінь, необхідних для майбутньої професійної діяльності» [4, с.18].

Професійну підготовку розуміємо як процес формування особистості фахівця, який здійснює свою професійну діяльність відповідно до набутих знань, умінь та навичок, професійно важливих якостей.

У сучасних умовах якість професійної підготовки визначається не лише рівнем знань, але й інтелектуальним, творчим потенціалом, прагненням пізнати нове, що підкреслює важливість пізнавальної діяльності у процесі професійної підготовки.

Таким чином, пізнавально-творча самостійність є складовою професійної підготовки майбутніх фахівців.

Здійснений теоретичний аналіз проблеми дослідження [1; 4; 5; 6; 7] дозволяє стверджувати, що формування пізнавально-творчої самостійності майбутніх учителів іноземної мови у процесі вивчення педагогічних дисциплін має ґрунтуватися на загальнодидактичних принципах.

До загальнодидактичних принципів, на нашу думку, необхідно віднести такі: науковість, наступність, зв'язок теорії з практикою. Також важливим є принцип самоосвіти студентів. Самоосвітня діяльність забезпечує неперервність і ефективність професійного зростання, вона сприяє виникненню стійкої потреби щодо управління студентами власною професійною компетентністю. Ці принципи забезпечують засвоєння студентами теоретичних знань на основі практичних умінь та навичок.

У процесі формування пізнавально-творчої самостійності студентів нами успішно використовується «занурення» як форма навчання, яка стимулює зосередженість на предметі пізнання, що є особливо актуальним для пізнавально-творчої самостійності особистості. Підготовчий етап передбачає озброєння студентів знаннями про самостійну роботу, в результаті якої формується їх самостійність, та умови її успішного виконання: навколишнє середовище, внутрішню вмотивованість студента, дидактичні засоби тощо.

Необхідним для практичної організації даної форми навчання в умовах сучасного ЗВО вважаємо ранжування навчального матеріалу відповідно до обраної освітньої домінанти.

Евристичне навчання, метою якого є створення власної студентської освіти на основі взаємодії внутрішнього світу тих, хто навчається зі змістом освіти, що задається ззовні, має глибоку діалогічну основу. Тому діалог, що нерозривно

пов'язаний з евристичним навчанням, має безпосереднє відношення до творчості, яка з точки зору психології є результатом взаємодії логічної і наочно-образної складових мислення людини.

Евристичне завдання, внутрішньо-діалогічне по своїй суті, оформлене у вигляді зовнішнього діалогу, є певний згусток творчості, а тому сприяє розвитку не тільки когнітивних, але також і креативних, і оргдіяльнісних евристичних якостей студентів. Сучасна наука незаперечно визнає діалогічну природу мовлення та мислення як його природного атрибуту та діалогічність буття, спілкування, взаємодії людей як «міри людськості» – основу гуманізму [5].

Розглядаючи діалог у різних площинах інтерпретації, І. Проценко визначає його як:

- а) первинну, родову форму людського спілкування;
- б) провідну детермінанту розвитку особистості;
- в) принцип та метод вивчення людини;
- г) певний психічний стан, що розгортається у міжособистісному просторі спілкування;
- д) процес, що розгортається за своїми внутрішніми законами та динамікою;
- е) вищий, найбільш оптимальний для розвитку особистості, рівень організації відносин та спілкування між людьми;
- є) найбільш ефективний метод педагогічних, психокорекційних та інших впливів;
- ж) творчий процес [5].

Різні підходи до визначення змісту терміна «діалог» та різноаспектність його тлумачення в мовленнєвій практиці призводять до суперечливого розуміння діалогічних ситуацій, їхньої природи, закономірностей виникнення, розвитку і функціонування. Тому є потреба чітко розмежувати діалог як форму спілкування, форму й засіб проблемного навчання та діалогічну взаємодію як психолого-педагогічну умову гуманізації сучасного освітнього процесу.

О. Скафа зазначає, що однією з умов ефективності евристичної бесіди є

оптимізація та демократизація стилю спілкування суб'єктів навчальної взаємодії, що, на нашу думку, досить нечасто зустрічається у навчальних закладах. Ефективна евристична бесіда сприяє зростанню діалогічності всього процесу навчання [6].

Отже, використання евристичної бесіди як у формі питання-відповіді, коли викладач не повідомляє студентам готових знань, а, задаючи проблемні питання, змушує їх самих, на основі вже існуючих знань, на підставі спостережень, особистого життєвого досвіду, засвоювати нові поняття, висновки і правила:

- 1) активізує розумову діяльність студентів;
- 2) дозволяє підвищити їх інтерес і сприяє глибокому засвоєнню матеріалу;
- 3) ефективна для систематизації і закріплення знань;
- 4) допомагає здійснити поточний контроль і діагностику засвоєння знань.

До навчально-методичного інструментарію формування пізнавально-творчої самостійності відносимо комплекс засобів програмно-змістового і навчально-методичного забезпечення процесу навчання, а саме:

- проблемні лекції, семінарські та практичні заняття, відеолекції, інтерактивні методи (диспути, дискусії, круглі столи, мозковий штурм, модерація, прийоми саморегуляції), пошукові, дослідницькі та рефлексивні методи, створення проблемних ситуацій і професійних портфоліо, кейс-метод, розроблення проектів;

- відвідування тренінгів і майстер-класів, робота з інформаційними джерелами, додатковою літературою, вивчення перспективного досвіду.

З'ясовано, що особливістю формування пізнавально-творчої самостійності студентів у процесі професійної підготовки є здатність студентів до самореалізації, самоактуалізації, самонавчання, самоконтролю, самооцінки, самоуправління й самоорганізації.

До перспективних напрямків подальших наукових розвідок відносимо розроблення засобів оптимізації процесу формування пізнавально-творчої самостійності студентів у професійній підготовці й аналіз відповідного зарубіжного досвіду.

Список використаних джерел:

1. Варецька О. В. Теоретичні і методичні засади розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти: дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. К., 2015. 630 с.
2. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. М., 1975. 303 с.
3. Малоіван М. В. Дидактичні умови індивідуалізації самостійної навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей засобами інформаційних технологій: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кривий Ріг, 2016. 222 с.
4. Павлик О. Б. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх перекладачів до використання офіційно-ділового мовлення : дис... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2004. 204 с.
5. Проценко І. І. Евристичний діалог у формуванні професійно-творчих умінь майбутнього вчителя гуманітарних дисциплін: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Суми, 2012. 226 с.
6. Скафа О. І. Теоретико-методичні основи формування прийомів евристичної діяльності в процесі вивчення математики в умовах впровадження сучасних технологій навчання : автореф. дис. ... доктора пед. наук : 13.00.02. К., 2004. 40 с.
7. Тюріна В. О., Горбач Н. Л. Формування пізнавальної самостійності курсантів вищих навчальних закладів МВС як основа підвищення їх професійної підготовки. К., 1998. 38 с.